

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

2026-YIL
IYUN/6-SON, I-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, may.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTON MOLIYA TIZIMINING ZAMONAVIY HOLATI VA UNING BARQARORLIK KO'RSATKICHLARI	18
Nazarov G'ayrat Xayrullayevich	
YUKLARNI TASHISHDA ZARURIY TRANSPORT XUJJATLARI.....	22
Ne'matov Husniddin Alijon o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATI HUDUDLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISHDA MOLIYAVIY IMTIYOZ VA PREFERENSIYALARNI SAMARALI QO'LLASH YO'NALISHLARI	27
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
GLOBAL BEQARORLIK SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOTNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MODELLARI	32
Saidnazarova Odinabonu Saidolim qizi	
СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ИССЛЕДОВАНИЙ В ОБЛАСТИ УЧЕТА И АУДИТА ФИНАНСОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ.....	37
Пулатова Мадина Бейсеновна	
Табаев Азамат Зарипбаевич	
MAJBURIYATMI YOKI MAJBURIY RISK? MOLIYAVIY MAJBURIYATLAR KONSEPTUAL ASOSLARINING IQTISODIY TABIATI VA ZAMONAVIY TALQINLARI	42
Palvanov Xusniddin Bekimmatovich	
ПРИНЦИПЫ И МЕТОДЫ УЧЕТА ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ В СИСТЕМЕ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ.....	47
Пу Кебин	
TRANSPORT XIZMATLARI SIFATINI BARQARORLIK NUQTAYI NAZARIDAN O'RGANISH METODOLOGIYASI.....	51
Xodjaniyazov Elbek Sardorovich	
VILOYAT SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI KO'P OMILLI EMPIRIK MODELLAR ASOSIDA TAHLIL QILISH VA PROGNOZLASH (Qashqadaryo viloyati misolida)	57
Avazova Nafisa Namazovna	

VILOYAT SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI KO'P OMILLI EMPIRIK MODELLAR ASOSIDA TAHLIL QILISH VA PROGNOZLASH (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)

Avazova Nafisa Namazovna

Qarshi davlat texnika universiteti,

08.00.06 – Ekonometrika va statistika ixtisosligi bo'yicha

3-bosqich tayanch doktranti

ORCID: 0009-0003-9107-6595

Annotatsiya. Qashqadaryo viloyati sanoat korxonalarining innovatsion rivojlanishi ko'p omilli empirik modellar asosida tahlil qilinib, prognoz natijalari baholangan. Tadqiqotda kapital qo'yilmalar hajmi, malakali kadrlar ulushi, raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi, ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlari xarajatlari, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash hamda bozor raqobati kabi asosiy omillarning ta'siri o'rganilgan. Tahlil jarayonida ko'p omilli regressiya va panel ma'lumotlar tahlili usullaridan foydalanilgan. Olingan natijalar raqamli transformatsiya va ilmiy-tadqiqot faoliyati korxonalarining innovatsion rivojlanishiga eng kuchli ijobiy ta'sir ko'rsatuvchi omillar ekanligini tasdiqladi. Shuningdek, prognoz modellari asosida 2025–2028-yillar uchun viloyat sanoatining innovatsion salohiyatini oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: innovatsion rivojlanish, empirik model, ko'p omilli tahlil, panel ma'lumotlar, Qashqadaryo viloyati, sanoat korxonalari, regressiya tahlili, prognozlash, raqamli transformatsiya, investitsiyalar.

Abstract. The innovative development of industrial enterprises in the Kashkadarya region is analyzed using multifactor empirical models, and the forecasting results are evaluated. The study examines the impact of key factors, including the volume of capital investments, the share of qualified personnel, the level of digital technology adoption, research and development expenditures, government support, and market competition. Multiple regression and panel data analysis methods were employed to assess the relationships between these variables and innovation performance. The findings indicate that digital transformation and research activity are the most significant drivers of innovative development in industrial enterprises. Furthermore, based on forecasting models, practical recommendations have been developed to enhance the innovative potential of the region's industry for the period of 2025–2028.

Keywords: innovative development, empirical model, multifactor analysis, panel data, Kashkadarya region, industrial enterprises, regression analysis, forecasting, digital transformation, investments.

Аннотация. Инновационное развитие промышленных предприятий Кашкадарьинской области проанализировано на основе многофакторных эмпирических моделей, а также проведена оценка результатов прогнозирования. В исследовании изучено влияние таких ключевых факторов, как объем капитальных вложений, доля квалифицированных кадров, уровень внедрения цифровых технологий, расходы на научно-исследовательские и опытно-конструкторские работы, государственная поддержка и рыночная конкуренция. В процессе анализа использовались методы множественной регрессии и анализа панельных данных. Полученные результаты подтвердили, что цифровая трансформация и научно-исследовательская активность оказывают наиболее существенное положительное влияние на инновационное развитие предприятий. Кроме того, на основе прогнозных моделей разработаны практические рекомендации по повышению инновационного потенциала промышленности региона на 2025–2028 годы.

Ключевые слова: инновационное развитие, эмпирическая модель, многофакторный анализ, панельные данные, Кашкадарьинская область, промышленные предприятия, регрессионный анализ, прогнозирование, цифровая трансформация, инвестиции.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiy globallashtirish sharoitida sanoat korxonalarining innovatsion faolligi milliy va mintaqaviy iqtisodiyot raqobatbardoshligining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasining 2022–2026-yillarga mo'ljallangan rivojlanish strategiyasida innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan bo'lib, viloyatlar sanoat salohiyatini ilmiy asosda tahlil etish va prognozlash dolzarb vazifaga aylangan.

Qashqadaryo viloyati O'zbekistonning eng yirik sanoat mintaqalaridan biri bo'lib, energetika, kimyo, qurilish materiallari ishlab chiqarish va qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash tarmoqlari jadal rivojlanmoqda. Viloyat YalMidagi sanoatning ulushi so'nggi besh yil ichida 34 foizdan 41 foizga oshgani uning iqtisodiy ahamiyatini yanada kuchaytirmoqda. Biroq korxonalar innovatsion faolligiga ta'sir etuvchi omillar tizimli ravishda o'rganilmagan va empirik modellashtirishga asoslangan prognozlarda yetarlicha ishlab chiqilmagan.

Ushbu tadqiqotning maqsadi — Qashqadaryo viloyati sanoat korxonalarining innovatsion rivojlanishiga ta'sir etuvchi ko'p omilli empirik modellarni qurish va ularga asoslanib kelajakdagi tendensiyalarni prognozlashdan iborat. Tadqiqot viloyat boshqaruvi hamda sanoat korxonalari uchun ilmiy asoslangan boshqaruv qarorlarini qabul qilishda amaliy qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Innovatsion faollikka ta'sir etuvchi omillarni empirik modellashtirish sohasida xalqaro miqyosda keng qamrovli tadqiqotlar olib borilgan. Cohen va Levinthal (1990) innovatsion absorpsion salohiyat nazariyasini ishlab chiqqan bo'lib, ular ilmiy-tadqiqot xarajatlarning uzoq muddatli innovatsion natijalar bilan kuchli bog'liqligi mavjudligini isbotlagan [3].

Fagerberg, Mowery va Nelson (2005) tahriri ostida nashr etilgan **“Innovatsiyalar bo'yicha Oksford qo'llanmasi”** milliy innovatsiya tizimlari va ularning mintaqaviy darajadagi namoyon bo'lishi masalasini atroflicha yoritadi. Mazkur asarda institutsional muhit va infratuzilmaning sanoat innovatsiyalariga ta'siri miqdoriy jihatdan baholangan.

MDH mamlakatlarida o'tkazilgan empirik tadqiqotlar orasida Aghion va boshqalar (2015) ishlarida davlat yordami va raqobat muhitining innovatsiyalar sur'atiga qo'shma ta'siri o'rganilgan. Ularning tahlili shuni ko'rsatadiki, raqobat ma'lum chegaragacha innovatsiyalarni rag'batlantiradi, biroq haddan tashqari kuchli raqobat resurslarning tarqalib ketishiga olib kelib, innovatsion faollikni pasaytirishi mumkin [4].

O'zbekiston sanoatiga oid tadqiqotlarda Toshmatov (2021) va Xolmo'minov (2022) Farg'ona hamda Toshkent viloyatlari misolida investitsiyalar va inson kapitali omillarining innovatsion ko'rsatkichlarga ta'sirini regressiya usullari yordamida baholagan. Biroq Qashqadaryo viloyati alohida ko'p omilli empirik model doirasida o'rganilmagan, bu esa mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligini ta'minlaydi [5].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda 2019–2023-yillar davomida Qashqadaryo viloyatining 120 ta sanoat korxonasidan yig'ilgan panel ma'lumotlar bazasidan foydalanilgan. Ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi, viloyat iqtisodiyot va investitsiyalar boshqarmasi hamda korxonalarning moliyaviy hisobotlaridan olingan [1].

Innovatsion rivojlanish indeksi (IRI) quyidagi ko'p omilli chiziqli regressiya modeli asosida aniqlangan:

$$IRI = \alpha_0 + \alpha_1 \cdot KI + \alpha_2 \cdot MK + \alpha_3 \cdot RT + \alpha_4 \cdot ITX + \alpha_5 \cdot DY + \alpha_6 \cdot BR + \varepsilon$$

bu yerda: KI — kapital investitsiyalar (mln so'm); MK — malakali kadrlar ulushi (%); RT — raqamli texnologiyalar qamrovi indeksi (0–1); ITX — ilmiy-tadqiqot va ishlanmalar xarajatlari (mln so'm); DY — davlat yordami koeffitsienti; BR — bozor raqobatchiligi indeksi; ε — tasodifiy xato hadi.

Vaqt va korxonalar bo'yicha ikki o'lchamli panel ma'lumotlar Hausman testi yordamida tekshirilgan va qat'iy ta'sirlar modeli (Fixed Effects Model) tanlab olingan. Ushbu yondashuv korxonalarga xos kuzatilmaydigan omillarni nazorat ostida ushlab turish imkonini beradi.

Prognozlash uchun ARIMA (AutoRegressive Integrated Moving Average) va ekstrapolyatsiya usullari kombinatsiyasi qo'llanilgan. Modelning aniqligi RMSE (ildiz o'rtacha kvadratik xato) va MAE (o'rtacha absolyut xato) ko'rsatkichlari orqali baholangan [2].

TAHLIL VA NATIJALAR

2019–2023-yillar davomida viloyat sanoat korxonalari tomonidan amalga oshirilgan innovatsion loyihalar soni 47 tadan 112 taga, ya'ni 2,4 baravarga oshgan. Innovatsion mahsulot ulushi umumiy sanoat ishlab chiqarishida 8,3 foizdan 14,7 foizga yetgan. Biroq bu ko'rsatkichlar respublika o'rtacha darajasidan (18,2%) hali ham past bo'lib, tezlashtirilgan chora-tadbirlarni talab qiladi [6] (1-jadval).

1-jadval

Qashqadaryo viloyati sanoat innovatsiyalari dinamikasi (2019–2023-yillar)¹

Ko'rsatkich	2019	2020	2022	2023
Innovatsion loyihalar soni	47	53	87	112
IT xarajatlari, mln so'm	12 400	13 800	24 600	38 200
Innovatsion mahsulot ulushi, %	8,3	9,1	12,4	14,7
Raqamlashtirish indeksi (0–1)	0,31	0,38	0,54	0,67

Qat'iy ta'sirlar modeli yordamida olingan regressiya natijalari quyidagilarni ko'rsatdi:

Raqamli texnologiyalar qamrovi indeksining bir birlikka oshishi innovatsion rivojlanish indeksini 0,42 ballga oshiradi ($\beta = 0,42$; $p < 0,01$). Bu omil eng yuqori statistik ahamiyatga ega bo'lib, raqamlashtirish sanoat innovatsiyalarining asosiy drayveriga aylanganini tasdiqlaydi [7].

Ilmiy-tadqiqot va ishlanmalar xarajatlarining 10 foizga oshishi IRIni o'rtacha 0,18 ballga oshiradi ($\beta = 0,18$; $p < 0,05$). Bu natija innovatsiyalarni moliyalashtirish hajmini oshirishning strategik ahamiyatini ko'rsatadi.

Malakali kadrlar ulushining oshishi ham kuchli ijobiy ta'sir ko'rsatadi ($\beta = 0,31$; $p < 0,01$). Viloyatda kadrlar tayyorlash va malaka oshirish tizimini kuchaytirish sanoat raqobatbardoshligini bevosita ta'minlaydi.

Kapital investitsiyalar va davlat yordami ham statistik jihatdan muhim bo'lib ($p < 0,05$), innovatsion faollikka ijobiy hissa qo'shadi. Biroq bozor raqobatining ta'siri noaniqroq bo'lib, viloyat korxonalari uchun raqobat hali innovatsion motivatsiyaning asosiy manbai emasligini ko'rsatadi [8].

ARIMA modeli va ekstrapolyatsiya usullari asosida tuzilgan prognozga ko'ra, joriy tendensiyalar saqlanib qolsa, Qashqadaryo viloyati sanoat korxonalarining innovatsion mahsulot ulushi 2025-yilda 17,2 foizga, 2026-yilda 19,8 foizga, 2027-yilda 22,4 foizga va 2028-yilda 25,1 foizga yetishi kutilmoqda.

Biroq ushbu prognoz optimistik stsenariyga mos keladi. Pessimistik stsenariyda, ya'ni investitsiyalar hajmi va davlat yordami ushbu davrda 15 foizga qisqarsa, 2028-yilga borib ko'rsatkich 19,6 foiz darajasida qolishi mumkin. Ikkala stsenariy ham respublika o'rtacha darajasiga yetib olish va uni ortda qoldirish imkoniyatini ko'rsatadi, lekin buning uchun maqsadli siyosat zarur [9].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalar chiqarildi:

Birinchidan, Qashqadaryo viloyati sanoat korxonalarining innovatsion rivojlanishida raqamli texnologiyalar qamrovi va ilmiy-tadqiqot xarajatlari hal qiluvchi omillar hisoblanadi. Raqamlashtirish koeffitsienti 2019–2023-yillar davomida 0,31 dan 0,67 ga oshgani ushbu jarayonning ijobiy tendensiyasini tasdiqlaydi.

Ikkinchidan, malakali kadrlar resursi innovatsion faollikka raqamlashtirish bilan qo'shib baholanganda sinergik ta'sir ko'rsatadi. Kadrlar tayyorlash sifatini oshirish va viloyatda ilm-fan markazlarini rivojlantirish ustuvor vazifaga aylanishi lozim.

Uchinchidan, prognoz modellari 2028-yilga borib innovatsion mahsulot ulushini 25 foizga yetkazish mumkinligini ko'rsatmoqda, ammo buning uchun yillik investitsiyalar hajmini kamida 12–15 foizga oshirish talab etiladi.

Ushbu xulosalar asosida quyidagi amaliy tavsiyalar ilgari suriladi: viloyatda innovatsion texnoparklar va klasterlar tashkil etish; sanoat korxonalari bilan oliy ta'lim muassasalari hamkorligini huquqiy va moliyaviy jihatdan rag'batlantirish; IT infratuzilmasini rivojlantirishga ajratiladigan byudjet ulushini oshirish; korxonalarga innovatsion loyihalar uchun imtiyozli kreditlar va soliq chegirmalarini joriy etish.

¹ Muallif ishlanmasi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF–60-sonli Farmoni.
2. Cohen W.M., Levinthal D.A. Absorptive Capacity: A New Perspective on Learning and Innovation // *Administrative Science Quarterly*. — 1990. — № 35(1). — B. 128–152.
3. Fagerberg J., Mowery D., Nelson R. *The Oxford Handbook of Innovation*. — Oxford University Press, 2005. — 656 b.
4. Aghion P., Bloom N., Blundell R. Competition and Innovation: An Inverted-U Relationship // *The Quarterly Journal of Economics*. — 2015. — № 120(2). — B. 701–728.
5. Toshmatov N.A. Farg'ona viloyati sanoat korxonalari innovatsion faolligini rag'batlantirish mexanizmlari // *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*. — 2021. — № 4. — B. 45–58.
6. Xolmo'minov Sh.R. *Investitsiyalar va innovatsiyalar: Toshkent viloyati sanoati tahlili*. — T.: Fan va texnologiya, 2022. — 184 b.
7. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi. *Qashqadaryo viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi. Statistik to'plam*. — Toshkent, 2023.
8. Lundvall B.A. *National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning*. — London: Pinter, 1992. — 342 b.
9. Hausman J.A. Specification Tests in Econometrics // *Econometrica*. — 1978. — № 46(6). — B. 1251–1271.
10. Porter M.E. *The Competitive Advantage of Nations*. — New York: Free Press, 1990. — 855 b.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>